

Regionaliserad förvaltning med livskraftiga rovdjursstammar

Regeringen föreslår i proposition 2008/09:210 "En ny rovdjursförvaltning" en rovdjurspolitik som tar hänsyn till såväl naturvårdsintressen som intressen från djurägare och andra berörda i områden med rovdjur. Ansvaret för förvaltningen bör i allt större utsträckning ske regionalt och med lokalt inflytande. En sådan förvaltning stärker möjligheterna till samexistens mellan människor och rovdjur. Regeringen föreslår även åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för livskraftiga rovdjursstammar.

Sverige ska ha livskraftiga stammar av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn och varje art ska finnas inom sitt naturliga utbredningsområde. En trovärdig rovdjurspolitik kräver även åtgärder som ökar acceptansen för rovdjuren och stärker förtroendet för rovdjurspolitiken.

Sverige är ett av de länder i Europa där rovdjursstammarna på senare år har haft den starkaste tillväxten. Utbredningen av björn och varg har varit särskilt märkbar. Tillväxten, särskilt av varg, har inneburit konflikter med människor, i synnerhet tamdjursägare i mellersta Sverige där det är tätast mellan vargreviren. För de andra rovdjursarterna finns liknande konflikter, främst inom renskötseområdet. Ökningen av rovdjurens antal i kom-

bination med bristande medborgarinflytande i den tidigare rovdjurspolitiken har skapat bristande förtroende för politiken och förvaltningen. En ny trovärdig rovdjurspolitik måste ta hänsyn till människor som bor i områden med tät förekomst av rovdjur. Lokalbefolkningen behöver ges större möjligheter att påverka rovdjursförvaltningen.

Regeringen förstärkte redan 2007 möjligheterna för tamboskapsägare att freda sina djur från rovdjursangrepp. Dessa regler var inledningsvis tidsbegränsade men efter en utvärdering har förändringen gjorts bestående genom ändringar i jaktförordningen (1987:905).

Ett ökat regionalt ansvar för förvaltningen av rovdjuren

Vägen till bättre samexistens mellan människor och rovdjur börjar i beslut om förvaltningen av rovdjursstammarna. Ett regionaliserat ansvar med lokalt inflytande och med möjlighet att ansvara för rovdjursstammarnas utveckling är avgörande verktyg för att nå ett brett stöd för rovdjurspolitiken och för att skapa långsiktigt goda förutsättningar för samexistens mellan människor och

En ny rovdjursförvaltning - en översikt

Viltförvaltningsdelegationer

- beslutar om aktuella åtgärder inom länet
- utarbetar arbetsordning inom länsstyrelsen och rutiner för t.ex. akuta beslut om skyddsjakt och övriga frågor som inte bedöms nödvändiga för delegationen att sammanträda och besluta om
- Ordförande är länets landshövding
- Består av bred representation från olika samhällsintressen samt politiska företrädare

Länsstyrelserna

- ansvarar för rovdjursinventeringar
- besiktigar vid rovdjursskador
- Viltförvaltningsdelegationer inrättas under Länsstyrelserna

Rovdjursförvaltningsområden

- utarbetar förvaltningsområdets riktlinjer om bl.a. jakttilldelning, zonering och förebyggande åtgärder
- sammanställer länsens miniminivåer av rovdjurs-stammarna till regionala miniminivåer och fördelar de av Naturvårdsverket fastställda nivåerna för respektive region
- ordförande är en landshövding i regionen

Naturvårdsverket

- delegerar beslut om jakt till länsstyrelserna
- fattar beslut om föreskrifter för jakt, inventering och ersättning för rovdjursskador
- sammanställer inventeringsresultat
- får överklaga länsstyrelsernas beslut om jakt
- följer och utvärderar länsstyrelsernas arbete
- fastställer rovdjursförvaltningsområdenas regionala miniminivåer

rovdjur. Beslut om förvaltningen ska även i fortsättningen ske på ett ansvarsfullt sätt, men besluten bör i än högre grad än hittills fattas närmare de människor som lever i rovdjurens närhet. Detta är också en viktig del i de riktlinjer om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå som Europeiska kommissionen fastställde under 2008.

Länsstyrelserna får utvidgat ansvar

Länsstyrelserna har redan i dag ett långtgående ansvar för rovdjursförvaltningen. Länsstyrelserna ansvarar bl.a. för rovdjursinventeringarna och vissa beslut om skyddsjakt efter björn och lo. Länsstyrelserna utför även besiktningar inför beslut om eventuell ersättning vid skada.

Regeringen förslår i propositionen att länsstyrelserna får ett utvidgat ansvar för förvaltningen av rovdjuren. Naturvårdsverket bör få delegera till länsstyrelsen att fatta beslut om licensjakt och skyddsjakt efter björn, varg, järv och lodjur. En sådan delegation av beslutsmakten bör gälla samtliga beslut om licensjakt och skyddsjakt efter arter som förekommer i antal som överstiger de nationella miniminivåerna.

För de arter där stammen understiger den fastställda miniminivån eller där en sådan nivå saknas, vilket i dag gäller för varg och järv, bör Naturvårdsverket huvudsakligen delegera beslutanderätten om skyddsjakt. För att få delegera rätten att fatta beslut om skydds- och licensjakt, föreslås ett krav att det i det aktuella länet finns en reproducerande fast stam av arten.

Lokalt inflytande genom viltförvaltningsdelegationer

För att öka det regionala ansvaret och det lokala inflytandet föreslår regeringen att det vid varje länsstyrelse inrättas en viltförvaltningsdelegation med rätt att fatta beslut om rovdjuren. Viltförvaltningsdelegationen bör vara sammansatt av representanter från olika samhällsintressen. Befogenheter, sammansättning och arbetsuppgifter för viltförvaltningsdelegationerna regleras i instruktionen till länsstyrelserna.

Regionalisering genom rovdjursförvaltningsområden

Regeringen föreslår i propositionen att Sverige delas in i tre rovdjursförvaltningsområden som avspeglar de skilda förutsättningarna i rovdjursförvaltningen. Länsstyrelsernas beslut om inventeringsverksamhet samt förvaltning och jakt bör samordnas mellan länen i rovdjursförvaltningsområdena. Naturvårdsverket bör ha det övergripande ansvaret för att fastställa de nationella nivåerna och fördelningen på länen. Vidare bör Naturvårdsverket följa och varje år utvärdera länsstyrelsernas arbete med att förvalta rovdjursstammarna.

I enlighet med budgetpropositionen för 2009 kommer länsstyrelserna under 2009-2011 att få extra medel för kompetenshöjande åtgärder till följd av en regionaliserad förvaltning.

Åtgärder för en livskraftig vargstam

Från att vargen varit i det närmaste utrotad i Sverige har vargstammens tillväxt varit upp mot 15 procent per år. När riksdagen fattade beslut om det tidigare etappmålet för varg fanns det cirka 80 vargar i Sverige. I december 2008 bekräftade Naturvårdsverket att etappmålet på 20 föryngringar har nåtts. Naturvårdsverket konstaterade att det då fanns minst 200 vargar.

Tillväxten har dock skett från en ytterst svag genetisk bas på några få individer. Den genetiska situationen för vargstammen är mycket problematisk. Endast en varg har på senare tid vandrat in och etablerat sig utanför renskötselområdet. Den skandinaviska vargstammen uppvisar en varierande grad av inavelsdefekter och även om antalet vargar ökar så är vargstammen inte långsiktigt säkrad.

Åtgärder för vargstammens genetiska status

För att få en långsiktigt livskraftig vargstam är en förbättring av stammens genetiska status mer angelägen än en fortsatt tillväxt på smal genetisk bas. Regeringen föreslår därför i denna proposition en förlängning av nuvarande etappmål, kompletterat med kraftfulla åtgärder för en långsiktigt livskraftig vargstam. De åtgärder som regeringen främst avser att genomföra är att under de närmsta fem åren underlätta för naturligt invandrade vargar att förflytta sig från renskötselområdet till vargpopulationen i Mellansverige. Vidare avser regeringen skapa förutsättningar för flytt av naturligt invandrade vargar till området söder om renskötselområdet. Slutligen kommer även vargar med östligt ursprung, opåverkade av inavel att föras in i landet. Sammanlagt ska högst 20 vargar införlivas i den svenska vargpopulationen genom dessa åtgärder fram till och med 2014.

Begränsad tillväxt av varg

Vargstammen bör hållas på en nivå som långsiktigt skapar en större acceptans för vargen i vår fauna. Regeringen föreslår därför en förlängning av gällande etappmål fram till dess att konsekvenserna av vargstammens utveckling i Sverige och bedömningen av stammens bevarandestatus, inklusive resultatet av de inledande åtgärderna för stärkt genetik, har utvärderats och redovisats. Naturvårdsverkets delegationsbeslut ska ta hänsyn till naturliga variationer, exempelvis att antalet föryngringar varierar från år till år, och därmed utgå från en populationsstorlek som inte överstiger 210 vargar i Sverige.

Skyddsjakt och begränsad licensjakt

Den svenska vargstammens tillväxttakt ska hållas på en lägre nivå genom beslut om begränsad licensjakt kompletterad med skyddsjakt efter skadegörande individer. Jakt bör vara möjlig redan under vintersäsongen 2010. För att åtgärderna för en förbättrad genetisk situation i vargstam-

men ska bli framgångsrika, bör licensjakt inte få förekomma efter genetiskt värdefulla vargar och deras avkomma.

Utgångspunkten för bedömningarna av jakten bör överensstämma med de riktlinjer för förvaltning av rovdjur på populationsnivå som Europeiska kommissionen fastställde under 2008. Jaktens negativa effekter på vargstammens tillväxttakt motverkas genom att regeringen samtidigt vidtar aktiva åtgärder för att stärka stammens genetiska livskraft.

Det är viktigt att vargen tillåts sprida sig i landet för att minska koncentrationen i de mellersta delarna av Sverige där det i dag finns flest vargrevir. Målet för vargstammens utbredning i landet bör även i fortsättningen vara begränsad till områden utanför renskötselns åretruntmarker. Enstaka invandrande vargar bör kunna accepteras inom renskötselområdet under förutsättning att de inte etablerar sig där och bildar revir.

Förvaltning av lodjursstammen

Utredning om toleransnivå för rennäringen

Rennäringen är den areella näring som drabbas hårdast av rovdjurens närvaro. I dag är det lodjur som orsakar de sammanlagt största skadorna. Rovdjursförekomsten inom renskötselområdet bör därför begränsas. Regeringen avser därför att ge Sametinget, efter samråd med Naturvårdsverket, i uppdrag att utreda och föreslå toleransnivåer av rovdjur för rennäringen som helhet.

Sänkt miniminivå för antal lodjur

Sedan riksdagen fastställde miniminivån om 300 föryngringar per år av lodjur har antalet föryngringar varierat och antalet har legat under 300 föryngringar varje år med undantag för 2008. Lodjursstammen har expanderat både i mellersta Sverige och inom renskötselområdet, men inte i södra Sverige. Ökningen i mellersta Sverige tillsammans med ökningen av antalet vargar innebär en konkurrens mellan arterna om tillgången på föda eftersom antalet bytesdjur inte har ökat i samma takt som stammarna av varg och lodjur.

Mot bakgrund av att regeringen under några år föreslår kraftfulla åtgärder för att stärka vargstammens genetiska situation, bedömer regeringen att Sverige kortsiktigt inte kan hysa en lodjursstam som motsvarar 300 årliga föryngringar huvudsakligen söder om renskötselområdet och med merparten av lodjursstammen i mellersta Sverige. Den storleken på lodjursstammen skulle medföra problem för rovdjursstammarnas utveckling.

Lodjursstammen har kommit långt mot målet om en livskraftig stam. Utan att artens bevarandestatus långsiktigt påverkas kan därför antalet årliga föryngringar, huvudsakligen utanför renskötselområdet, tillåtas ligga under 300 föryngringar, motsvarande 1 500 individer,

fram till dess att utvärderingen av etappmålen är behandlad. Antalet föryngringar bör dock inte understiga 250, motsvarande totalt 1 250 individer, och det är angeläget att spridningen av lodjuren fortsätter i södra Sverige.

Utvärdering om nya mål för rovdjursstammarna

Enligt riksdagens beslut om propositionen om sammanhållen rovdjurspolitik från 2001 ska en utvärdering ske när etappmålen har nåtts genom en grundlig genomgång av konsekvenserna av vargförekomsten. En förnyad målbedömning behöver göras för arten. Utvärderingen ska överlämnas till regeringen senast den 1 juli 2012.

Regeringen initierar nu en utvärdering av varg- och järvstammarnas utveckling mot en nivå där arternas fortsatta existens i Sverige kan anses långsiktigt säkrad. Naturvårdsverket redovisade i december 2008 att etappmålen för såväl varg (20 föryngringar per år) som järv (90 föryngringar per år) bedömdes ha nåtts. Det innebär också att en förnyad målbedömning behöver göras för arterna. Utvärderingen ska genomföras med en bred sammansättning av företrädare för olika samhällsintressen. I uppdraget ska ingå att göra en analys av gynnsam bevarandestatus enligt de riktlinjer som Europeiska kommissionen har antagit om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå.

Mot bakgrund av att björnstammen har vuxit i de områden som lodjuren förekommer i och det faktum att antalet vargar i mellersta Sverige ökat, ska den samlade rovdjursförekomsten utvärderas i syfte att formulera målnivåer för samtliga arter. Målnivåer ska formuleras utifrån bedömningarna om bevarandestatus och i förhållande till rovdjurens funktion och roll i ett ekosystemperspektiv. Vidare bör det analyseras om målnivåerna ska sättas utifrån antalet årliga föryngringar eller utifrån antalet individer av en art. Denna typ av utvärdering har stor betydelse för den fortsatta utvecklingen av rovdjurspolitiken och för den förutsägbarhet i rovdjurspolitiken som efterfrågas.

Utvärderingen ska även behandla de initiativ som regeringen nu tar för att stärka vargstammens genetiska status och bedöma om de är tillräckliga. Det bör också utvärderas hur de påbörjade åtgärderna har fallit ut.

